

TEMPLARI

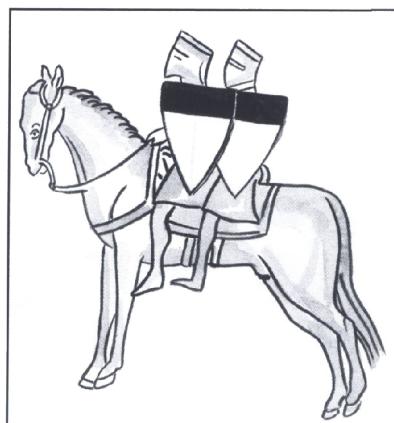

Templari

U bitci kod Mancikerta, 1071. godine Turci Seldžuci satrli su bizantsku vojsku i nezadrživo krenuli prema jugozapadu. Do 1080. godine proširili su svoju vlast na Iran, Mezopotamiju i veći dio Male Azije i Sirije. Padom Jeruzalema u Seldžučke ruke 1076. godine, znatno je otežano hodočašće vjernika tome gradu, što se do tada odvijalo neometano stoljećima. Pred papu Urbana II. stiglo je 1094. bizantsko poslanstvo moleći pomoći za borbu protiv Seldžuka čija je snaga počela slabiti zbog međusobnih dinastičkih sukoba. Na crkvenim saborima u Piacenzi i Clermontu 1095. papa Urban II. pozvao je kršćanski svijet u rat protiv muslimana za oslobođenje Kristova groba u Jeruzalemu. Seldžuci su bili samo iskra koja je potaknula slijed događaja sa dalekosežnim posljedicama čiji je glavni uzrok bio mnogo dublji – gotovo stoljetna težnja papa za vrhovnom duhovnom i svjetovnom vlašću u kršćanskem svijetu. Vjerski zanos, feudalni ekspanzionizam, mogućnost pljačke uz unaprijed obećan oprost, te kuga i glad koji su vladali u Europi, samo su neki od brojnih razloga zbog čega je odziv vjernika bio iznad očekivanja, naročito u Francuskoj. Veliki broj svećenika, feudalaca, vitezova, običnih ljudi, vjerskih fanatika, odbjeglih kmetova i avanturista svih vrsta, *uzeli su križ*, kako se tada govorilo, te su krenuli prema Svetoj zemlji u pohod, koji je prema tome, nazvan križarskim ratom. Jeruzalem je osvojen 1099. i u njemu je slijedeće godine Baldwin I. osnovao Jeruzalemsko kraljevstvo. Pokraj mesta na kojem se vjerovalo da je Kristov grob sagradena je crkva koja je postala najsvetijem mjesto kršćanskog svijeta u koju su krenuli hodočasnici iz cijele Europe. U međuvremenu, u ozračju duhovnosti i blizine Kristova groba, nekoliko vitezova križara koji su činili posadu Jeruzalema, prihvatile je monaški način života – zamijenivši mač molitvama i pokornošću.

Putovanje cestom do Jeruzalema bio je za nenaoružane hodočasnike nesigurno i puno različitih iskušenja međutim najveće zlo bile su saracenske i beduinske pljačkaške bande koje su se lako sakrivale u planinama Judeje. Kako su napadi bandi učestali vitezovi-monasi zaključili da su Jeruzalemskom kraljevstvu potrebniji

ratnici koji se bore nego ratnici koji se samo mole. Zbog toga su 1119. godine dvojica od njih, francuski vitezovi Hugues de Peyens i Geoffroy de Saint-Omer, osnovali u Jeruzalemu vojno religiozno bratstvo "Siromašnih vitezova Kristovih" (*Pauperes commilitones Christi*) sa zadaćom da oružjem štite hodočasnike na jeruzalemskoj cesti. Kralj Jeruzalemskog kraljevstva Baldwin II (1118.-1131.) dao je bratstvu palaču uz negdašnji Salomonov hram na Svetoj gori, prema kojem su se braća nazvala vitezovima hrama Salomonovog (*Fratres militiae Templi Salomonis*) i otuda im naziv templari. Slijedeće je godine bratstvo zatražilo, i dobilo od visokog klera na koncilu u Nablusu službeno priznanje

Stiliziran crtež motiva sa templarskog pečata iz manuskripta Cronica majora iz crkve sv. Albana u Engleskoj - dva religiozna templara na jednom konju ujedinjeni u službi Krista.

**A stylized sketch of a motif with the Templar seal from the 'Cronica majora' manuscript from the Church of St. Albany in England – two religious Templars riding a single horse, united in the service of Christ.*

njihova statusa - religioznih ratnika koji su služili Krista, sjedinivši tako dva idealna srednjovjekovnog čovjeka - viteštvu i monaštvo.

Sve ovo do sad napisano može se pročitati u svakom od općih ili povjesnih leksikona i tu među povjesničarima nema dvojbe. Međutim, rat u Afganistanu, dva rata protiv Iraka, napad na New York i borba protiv terorizma iza kojeg stoje

ekstremne islamske skupine, pokrenuli su globalno preispitivanje povijesnih i sadašnjih odnosa između Istoka i Zapada. U tom kontekstu ponovno je probuđeno zanimanje za prvi veliki tragični sraz između kršćanstva i islama - za vrijeme križarskih ratova koji su na Bliskom Istoku sa prekidima trajali od 1095. do 1270. godine. Jedna od njegovih najzanimljivijih epizoda svakako je zagonetni i prebogati crkveni viteški red templara koji je svojim ukidanjem 1312. godine, sakrio mnoge svoje tajne među kojima, i svakako najintrigantniju - njihovo navodno ogromno blago koje nije pronađeno niti do danas.

Najhrabriji među piscima i povjesničarima, ne zaobilazeći činjenicu publicističke odnosno komercijalne atraktivnosti teme, odvazili su se za nekoliko zanimljivih pretpostavki o kakvom je blagu riječ. Prema jednoj od njih, uz stvarno materijalno bogatstvo templara koje nije dvojbeno, pravo tajnovito blago mogli su biti Sveti gral, stari zapisi odnosno svitci o krvnim vezama Isusovih potomaka koje bi se, navodno, kroz nekoliko kraljevskih loza Merovinga mogle pratiti i do današnjih dana ili Ivanovo evanđelje (svjedočenje) drugačije od onog kojeg znamo danas. Takvo blago u kršćanskem svijetu značilo bi ogromnu moć u rukama onog tko ga posjeduje..

U devet godina nakon ustrojavanju reda broj vitezova bratstva, koji se stvarno odlikovao skromnim, gotovo siromašnim načinom životom, povećao se na samo njih 14 (prema Williamu Tirkom na devetero braće). Prema nekim povijesnim pretpostavkama u životu braće se ne bi ništa značajno promijenilo da se neki od njih nisu bavili arheologijom u ruševinama Salomonovog hrama. Tamo su navodno pronašli "sakriveno blago neizrecive vrijednosti", koje je braći otvorili put ka moći i bogatstvu. Crkva negira bilo kakvu ideju da je Isus imao potomke, međutim ipak začuđuje nagli uspon bratstva koji je za manje od dvadeset godina držao 36 utvrda na Bliskom Istoku i imao najveću flotu na Mediteranu.

Na koncilu u Troyesu 1129. papa templarima izdaje dokument, odnosno bulu, kojom postaju crkvenim redom.

Vitez templar, 12. stoljeće.

Vitezovi su nosili bijele tunike kao znak čistoće ali i kao koristan dio odjeće za zaštitu od sunca. Godine 1147. papa Eugen III. udjelio im je pravo nošenja crvenog križa kao znaka mučeničke krvи. Templari su isticali crvene križeve na tunici i na štitovima.

Templar knight – 12th century

The knights wore white tunics as a sign of purity, which also served well to protect from the sun. In 1147, Pope Eugene III granted the knights the right to wear the cross to symbolize the blood of martyrs. From that point on, the Templars wore crosses on their tunics and shields.

Seržan, 13.st.

Seražni su bili ratnici templarskog reda ali bez viteških ostruga odnosno nisu stekli status vitezova. Za razliku od vitezova nosili su crne tunike sa crvenim križem. Seržan na ilustraciji nosi luke čizme od kože kako bi se mogao boriti pješice. Kaciga "željezni šešir" bila je u širokoj uporabi među seržanima i običnim vojnicima. U ruci drži takozvani turski mlat.

Templar sergeant, 13th century

The Templar sergeants were the warriors of the Order of the Temple, though had not yet achieved the status of knight and therefore did not wear the knight spurs. Unlike the knights, they wore black tunics with a red cross. The sergeant in the illustration wears leather boots, making it possible for him to battle on foot. The 'kettle hat' helmet was widely used among the sergeants and regular soldiers. In his hand he holds what is called a Turkish mace.

Sv.Bernard, svećenik iz Clairvauxa, pomogao je izraditi templarska pravila u 75 članaka napisana u duhu reda Benediktinaca koja je predao prvom meštru reda Hugues de Pevens. Nakon koncila uslijedile su donacije pojedinih vladara i templari stječu posjede u Evropi te velike pogranične posjede sjeverno u Siriji, Palestini i Galileji gdje podižu snažne utvrde. Pape daju templarima religiozne privilegije kako bi postali još djelotvorniji. Sve više „braće“ služi u redu koji postaje bogat, utjecajan i vojnički snažan. Od zaštitnika posjeda osvojenih u križarskim ratovima templari postaju zaštitnicima kršćanstva u pograničnim područjima zapadnog svijeta. Na vrhuncu moći red je imao oko 20.000 članova od kojih su najviše trećina bili ratnici.

Ustroj reda

Templari su bili ljudi koji su prihvatali religiozni način života, molitve, odricanja, žrtve, ali i obvezu obrane kršćanstva sa mačem u ruci. Zbog toga su u hijerarhiji reda najvažniji članovi bili vojnici. Prvi među njima bili su vitezovi. U početku ratnici koji su prema određenom ceremonijalu stekli taj status, ali od otprilike druge polovice 13. stoljeća samo pripadnici iz viših slojeva feudalnog društva. Ratnici koji nisu imali viteški status nazivali su se seržani, *servientes* na latinskom, odnosno *sergents* na francuskom jeziku što je značilo – sluge. Jednak naziv koristila su braća koja nisu nosila oružje u ruci, zanatlige, radnici, liječnici, kuvari, administratori i svi ostali koji su osiguravali djelovanje reda.

Na konventu ili saboru koji se održavao u „zemlji preko mora“ odnosno istočnim templarskim posjedima, braća su među sobom birala vodećeg službenika reda – velikog magistra ili meštra. Posjedi i dobra templara bila su podijeljena na 13 magistrata odnosno provincija (dvije na istoku i 11 u Europi) kojima su gospodarski i administrativno upravljali magistri. Svaka provincija imala je i svojeg ratnog zapovjednika. Niže upravne jedinice bile su takozvane kuće (preceptorati) odnosno imanja na kojima su templari živjeli monaškim životom, obrađivali zemlju, užgajali stoku i konje. Kućama su upravljali *praceptorii* odnosno najniži časnici reda.

Maršal je bio ratni zapovjednik templara odgovoran za oružje, konje i ostalu opremu, a domaršali ili podmaršali bili su njegovi pomoćnici zaduženi za pojedinačno opremanje ratnika. Slijedeći u rangu bio je vrhovni rizničar reda

i vojni zapovjednik u Jeruzalemskoj kraljevini koji je vodio računa o vojnim i materijalnim resursima reda, pripremama ratnih pohoda i rasporedu braće po provincijama i utrvadama. Uz njega je bio i glavni suknar reda zadužen za odjeću. Dalje na hijerarhijskoj listi bio je vojni zapovjednik Jeruzalema koji je organizirao zaštitu hodočasnika na putu do Jordana i red u gradu. U ratu je zapovijedao vitezovima koji nisu pripadali redu. *Turcopolier* je zapovijedao naoružanim seržanima i konjanicima-strijelcima turkopulima plaćenicima iz Sirije otkuda mu i naziv. Zastavnik (*confanion* ili *gonfalonier*) bio je zadužen za štitonošu, paževe i lake izvidačke (motričake) trupe i vrlo vjerojatno uhode.

Templari u ratu

U srednjovjekovnom ratovanju viteštvu je znacilo nered. Individualizam i težnja za osobnim isticanjem najznačajnije su osobine teškog feudalnog konjanika-ratnika, koji je ratnu vještinsu shvaćao kao pravocrtni slavodobni juriš. Potreba za nekom stegom ili taktikom uglavnom nije postojala zato što su se u ratu sve zaraćene strane ponašale jednakom. Bizant kao baštinik Rimskog carstva imao je profesionalnu i dobro ustrojenu vojsku za koje su ondašnje stožerne službe izrađivale pravilnike, naputke, službovnike, taktičke i organizacijske priručnike i mnogo toga drugog napisanog i propisanog sažetog u takozvanim strategikonima. Čini se da su se templari poslužili bizantskom dosljednošću u organizaciji i pisanju te su propisali vlastiti pravilnik (*La Regle du Temple*) koji je od grupe individualaca stvorio ratni stroj koji nije imao prema u svojem vremenu. Tim ratničkim pravilnikom propisani su ponašanje ratnika od buđenja do molitve prije spavanja. Odijevanje i opremanje za bitku, sedlanje konja, pripreme za kampanju, hodnju, taborovanje, mjesto u borbenom poretku, bitka, ratni znaci, stega i mnogo toga drugog, detaljno je određeno. Ne ponašanje prema pravilniku povlačilo je stroge stegovne mjere. Svaki vitez, seržan, ratnik plaćenik ili bilo koji član ili službenik reda znao je svoje mjesto i zadaće u vojnom ustroju templara.

Iz templarskog pravilnika možemo pročitati da su u bojnom redu vitezovi templari bili su u sredini, na lijevom krilu laki konjanici turkopuli i na desnem krilu seržani. U drugom redu iza vitezova bili

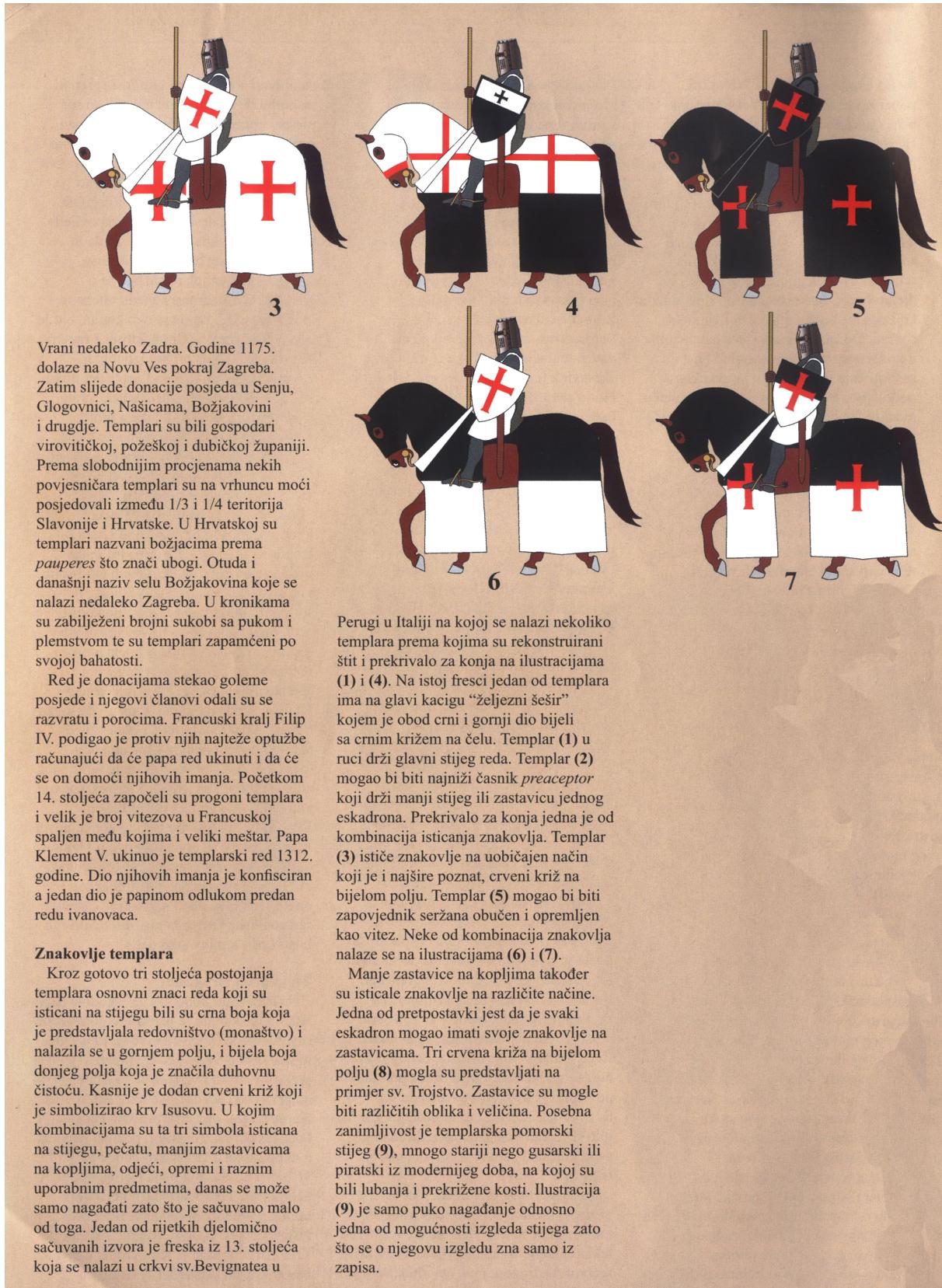
su njihovi štitonoši na konjima spremni za borbu. U trećem redu nalazili su se pješaci i paževi sa pričuvnim konjima i oružjem. Osnovna taktička postrojba bio je eskadron (*eschielle*) čija je snaga ostala nepoznata. U pravilniku je određeno da deset vitezova štiti glavni stijeg i da postrojboru od deset vitezova zapovijeda *praceptor* i otuda pretpostavka da je snaga eskadrona bila deset vitezova. Glavni stijeg templara nalazio se u središnjem eskadronu između vitezova. Pričuvni stijeg, zamotan oko kopinja, bio je u jednom od stražnjih eskadrona i razvijao sa samomako je glavni bio izgubljen. Templaru nije dozvoljeno napušтati bitku sve dok se nije iščudio prijateljski stijeg. U nekoliko izgubljenih bitaka protiv saracena bilo je taktički razumno da se templari povuku i udare kasnije, umjesto toga izabrali su napad i ostanak u borbi dok nisu izginuli do posljednjeg.

Pravilnikom je određeno da svaki vitez ima jednog ili dva bojna konja i jednog ili dva paža. Oprema im se ne razlikuje od dobro opremljenih europskih vitezova – kaciga, žičana košulja, štitnici za potkoljenice, navalno kopljje, mač, turski mlat, štit i tri noža različite dužine. Vitezovi su nosili bijele tunike i redovničke ogrtice sa kapuljačom. Vitezovi višeg ranga, odnosno časnici imali su shodno svojem statusu više konja i slugu. Veliki magister (meštar) imao je četiri bojna i jednog jahačeg konja, kapelana, seržana sa dva konja, turkopula, slugu štitonošu sa jednim konjem, kuhara, kovača, prevoditelja i dva pješaka. Seržani su imali samo jednog konja, nosili su crne tunike sa crvenim križem i tamne ogrtice, a oružje i oprema su bili jednakvi viteškoj ili skromniji. Od streljačkog oružja mogli su imati samostrel. Časnici seržana imao je dva konja, *turcopolier* je imao četiri konja i tako dalje.

Templari u Hrvatskoj

Na Rimskom koncilu 1059. godine papa Nikolaj II. odredio je papinskom obvezom zaštitu hodočasnika na putovanju u sveta mjesta. Put u Svetu zemlju prelazio je preko Hrvatske i vjerojatno je jedan od prvih razloga dolaska templara u Hrvatsku jest pružanje utočišta i zaštite hodočasnicima. Najstariji poznati podatak o templarima u Hrvatskoj potiče iz vremena bosanskog bana Borića koji je negdje oko 1163. darovao Vitezovima hrama posjed na obroncima Bilogore u sjevernoj Hrvatskoj. Negdje između 1165. i 1169. papa je templarima darovao benediktinski samostan sv.Grgura u

HUSAR 5.

Vrani nedaleko Zadra. Godine 1175. dolaze na Novu Ves pokraj Zagreba. Zatim slijede donacije posjeda u Senju, Glogovnici, Našicama, Božjakovini i drugdje. Templari su bili gospodari virovitičkoj, požeškoj i dubičkoj županiji. Prema slobodnjim procjenama nekih povjesničara templari su na vrhuncu moći posjedovali između 1/3 i 1/4 teritorija Slavonije i Hrvatske. U Hrvatskoj su templari nazvani božjacima prema *pauperes* što znači ubogi. Otuda i današnji naziv selu Božjakovina koje se nalazi nedaleko Zagreba. U kronikama su zabilježeni brojni sukobi sa pukom i plemstvom te su templari zapamćeni po svojoj bahatosti.

Red je donacijama stekao goleme posjede i njegovi članovi odali su se razvratu i porocima. Francuski kralj Filip IV. podigao je protiv njih najteže optužbe računajući da će papa red ukinuti i da će se on domoci njihovih imanja. Početkom 14. stoljeća započeli su progoni templara i velik je broj vitezova u Francuskoj spaljen među kojima i veliki meštar. Papa Klement V. ukinuo je templarski red 1312. godine. Dio njihovih imanja je konfisciran a jedan dio je papinom odlukom predan redu ivanovača.

Znakovlje templara

Kroz gotovo tri stoljeća postojanja templara osnovni znaci reda koji su isticani na stijegu bili su crna boja koja je predstavljala redovništvo (monaštvo) i nalazila se u gornjem polju, i bijela boja donjem polju koja je značila duhovnu čistoću. Kasnije je dodan crveni križ koji je simbolizirao krv Isusovu. U kojim kombinacijama su ta tri simbola isticana na stijegu, pečatu, manjim zastavicama na kopljima, odjeći, opremi i raznim uporabnim predmetima, danas se može samo nagadati zato što je sačuvano malo od toga. Jedan od rijetkih djelomično sačuvanih izvora je freska iz 13. stoljeća koja se nalazi u crkvi sv.Bevignatea u

Perugi u Italiji na kojoj se nalazi nekoliko templara prema kojima su rekonstruirani štit i prekrivalo za konja na ilustracijama (1) i (4). Na istoj fresci jedan od templara ima na glavi kacigu "željezni šešir" kojem je obod crni a gornji dio bijeli sa crnim križem na čelu. Templar (1) u ruci drži glavni stijeg reda. Templar (2) mogao bi biti najniži časnik *preceptor* koji drži manji stijeg ili zastavicu jednog eskadrona. Prekrivalo za konja jedna je od kombinacija isticanja znakovlja. Templar (3) ističe znakovlje na uobičajen način koji je i najšire poznat, crveni križ na bijelom polju. Templar (5) mogao bi biti zapovjednik seržana obučen i opremljen kao vitez. Neke od kombinacija znakovlja nalaze se na ilustracijama (6) i (7).

Manje zastavice na kopljima također su isticale znakovlje na različite načine. Jedna od pretpostavki jest da je svaki eskadron mogao imati svoje znakovlje na zastavicama. Tri crvena križa na bijelom polju (8) mogla su predstavljati na primjer sv. Trojstvo. Zastavice su mogle biti različitih oblika i veličina. Posebna zanimljivost je templarska pomorska stijeg (9), mnogo stariji nego gusarski ili piratski iz modernijeg doba, na kojoj su bili lubanja i prekrižene kosti. Ilustracija (9) je samo puko nagađanje odnosno jedna od mogućnosti izgleda stijega zato što se o njegovu izgledu zna samo iz zapisa.

THE TEMPLARS

In the first Crusade War, Jerusalem was conquered in 1099, and there Baldwin I founded the Kingdom of Jerusalem. Near the place where Christ's tomb was thought to be, the Holy Sepulchre was built and soon became the holiest place of the Christian world and a place of pilgrimage for Christians throughout Europe. The French knights Hugues de Pevens and Geoffroy de Saint-Omer formed the military religious 'Impoverished Knights of Christ' (*Pauperes commilitones Christi*) in 1119 in Jerusalem, with the task of protecting pilgrims on the Jerusalem roads. King of the Kingdom of Jerusalem Baldwin II (1118-1131) gave the brethren a palace next to the former Temple of Salomon, after which the brethren called itself the Knights of the Temple of Salomon (*Frates militae Templi Salomonis*), and hence the name the Templars. The following year, the brethren received official recognition of their status – religious warriors in the service of Christ, from the clergy of the Church Council at Nablus, thereby uniting the two ideals of medieval man – knighthood and monasticism.

At the Council of Troyes held in Champagne, France in 1129, the Pope issued a papal bull giving approval to the Templars and establishing the Latin religious rule of the Order. After this Council, donations were made by individual rulers and the Templars began to receive possession of lands in Europe and large bordering lands in the north of Syria, Palestine and Galilee where they erected powerful fortresses. The Pope gave the Templars religious privileges in order to make them more efficient. Increasing numbers of 'brothers' served in this Order, which soon became wealthy, influential and military powerful. From the protectors of lands conquered in the Crusade Wars, the Templars became the protectors of Christianity in the border regions of the western world. At the peak of their power, the Order had about 20,000 members, with one-third of those as warriors.

The Templars were men who accepted the religious way of life, prayer and sacrifice, but with the obligation of defending Christianity with sword in hand. For that reason, in the Order hierarchy, the most important members were warriors. The first among them

were the knights. Warriors who did not have knight status were sergeants, which meant – servers. The unarmed brothers also carried the same name. The brothers chose the Master of the Order from amongst themselves. The Marshal of the Order was the war commander of the Templars and was responsible for arms, horses and armour. Next in the hierarchy was the Military Commander of Jerusalem, who organized the protection of the pilgrims on the road to Jordan and order in the city. In the war, he commanded those knights who did not belong to the Order. The Turcoplier commanded the armed sergeants and horse archers, mercenaries from Syria called the *turcopoles*, and hence the name. The standard bearer *confanionier* (*gonfalonier*) was responsible for the squires, scouts and likely for the spies as well.

It would appear that the Templars used Byzantine consistency in organization and writing and they prescribed a warrior's handbook (the Templar's Rule - *La Regle du Temple*) which turned a group of individuals into a war machine which was without precedence in its time. These regulations prescribed the conduct of warriors from waking to nighttime prayers. Dressing, preparation for battle, saddling horses, preparing for the campaign, marching, camping, position in the battle organization, battle, combat tasks, discipline and much more was described in detail. Not abiding by the regulations resulted in serious disciplinary measures.

From the Templar regulations we can read that in the military order, the Templar knights were in the middle, with the light cavalry turcopoles on the left flank and the sergeants on the right. In the second row behind the Templars were their squires (shield-bearers) on horses, prepared for battle. In the third row were the infantry and pages with reserve horses and weapons. The basic tactical unit was the squadron (*eschille*) whose strength remained unknown. The regulations outline that ten knights protected the main banner and the unit of ten knights commanded the praecceptor, and hence the assumption that the squadron was ten knights strong. The main banner of the Templars was found in the central squadron among the knights. A reserve banner, wrapped around a spear, was in one of the rear squadrons and was unfurled only if the main banner was lost. The Templars were not permitted to leave

the battle while a single friendly banner was still flying.

The regulations outlined that each knight should have one or two battle horses and one or two pages. Their equipment did not differ greatly from the well equipped European knights - full enclosed helmet, mail hauberk, spear, sword, Turkish mace, shield and three knives of varying length. The knights wore white tunics with a red cross and mantle with a hood. The higher ranking knights, or officers, had more horses and servants proportionate to their status. The sergeants had only one horse, wore black tunics with a red cross, and they were equally or somewhat more modestly armed than the knights. Of the missile weapons, they could carry a crossbow.

Through the virtually three centuries of their existence, the basic insignia of the Order of the Temple which was emphasized on their gals was the colour black, which signified monasticism, in the upper part and the colour white, signifying spiritual purity, in the lower part. Later a red cross was added to symbolize the blood of Christ. These insignia were on their clothing, shields, horse coverings and pennants.

According to a fresco from the 13th century, found in the Church of St. Bevignate in Perugia, Italy, the Templars have been reconstructed in illustrations (1) and (4). Templar (1), who might have been a marshal, holds the main banner in his hand. Templar (2) might have been a preceptor, and he holds the squadron bannerette. Templar (3) wears the symbol which is widely known, the red cross on a white background. Templar (5) might have been commander of the sergeants and is dressed and equipped as a knight. Some of the combinations of symbols are shown in illustrations (6) and (7). One of the assumptions is that each squadron had its own pennant (8), several of which are depicted here. Of special interest is the Templar navy banner, which is much older than the pirate flags of later times. Illustration (9) is only speculation, as all that is known of his appearance is from the records.

HUSAR
Slikovni časopis za vojnu povijest i militariju

